

8 september 2013
23^e zondag door het jaar C

gelezen: Wijsheid 9, 13-18b – Psalm 90 - Lucas 14, 25-33

Overweging

1.

Nederland ligt op de schop. Dat is voor mensen die in Utrecht wonen, voor mensen die met de trein reizen, voor mensen die zich in bijna welke stad dan ook in Nederland geregeld naar het centrum begeven, het is voor de meeste mensen een weinig verrassende uitspraak. Niets lijkt nog gewoon in orde, alles lijkt te verwijzen naar een toekomst waar alles wel weer heel zal zijn, de straten begaanbaar, de routes overzichtelijk en elke week hetzelfde. Het zal vast aan mijn ongedurigheid liggen, maar het ergert mij nogal wanneer ik ergens lees hoe mooi het daar in 2020 zal zijn – of nog later. Alsof wat nu gebeurt niet belangrijk is. Onze premier heeft afgelopen maandag de economie vergeleken met een ernstig zieke patiënt, die onmiddellijk medicijnen nodig heeft. Dan moet de dokter, zo meent Marc Rutte, en ik citeer hem letterlijk, 'niet eerst uitgebreid nog eens alle bijwerkingen [van dat medicijn] gaan lezen en bestuderen, want daar is de patiënt op dat moment echt niet bij gebaat.' Is ons leven van dit moment echt zo ziek dat we ten koste van alles medicijnen nodig hebben? En wat moeten die medicijnen dan bewerkstelligen?

Om de bijwerkingen van medicijnen van hun beoogde werking te kunnen onderscheiden, moeten we weten wat het betreffende medicijn eigenlijk geacht wordt te doen. Wanneer vinden wij iemand gezond, wanneer vinden we dat onze samenleving goed functioneert, wanneer staat ons leven op de rails? Die vragen komen veel te weinig aan de orde en het gaat toch om deze vragen. Misschien zouden we minder snel naar de dokter moeten lopen en ons in alle openheid met de vraag moeten confronteren of we eigenlijk wel ziek zijn en in welke zin dan. Of hebben we afgeleerd genoeg te nemen met de gezondheid die wij hebben en krijgen? Misschien zijn de medicijnen die we denken te nemen wel eigenlijk veel eerder te vergelijken met de doping de epo, de cortisonen, de testosteron die de sport tot op het bot lijken te hebben verziekt. Dan zou het niet alleen verstandig zijn om de bijsluiter te lezen en onszelf te informeren over de bijwerkingen en ons eerlijk af te vragen of we die inderdaad op de koop toe zouden moeten nemen. Het is dan bovendien belangrijk dat we opnieuw proberen te ontdekken wat het betekent om gezond te zijn.

De kerkvaders beschouwden de Gezalfde Jezus als de geneesheer bij uitstek, de ware medicus. Uiteraard baseerden zij zich daarbij op de genezingsverhalen van het Nieuwe Testament, maar het ging hen om meer. Jezus maakt waarachtig gezond, en doet dat gratis, uit genade. Terwijl de genezers van deze wereld hooguit in staat zijn sommige symptomen van onze gebrokenheid te onderdrukken en daarvoor ook nog eens grote offers vragen .

2.

Jezus belichaamt een breuk met de logica die ziek maakt, dat is zijn geheim. Als Hij in het evangelie van vandaag zegt dat wie bij hem wil horen zijn vader en moeder, zijn vrouw en kinderen, zijn broers en zusters, ja, zelfs zijn eigen leven moet verfoeien, dan bedoelt Hij niet dat wij elkaar en onszelf waardeloos zouden moeten vinden en er daarom afstand van moeten nemen. Jezus' leven getuigt in alle opzichten van het tegendeel. Jezus vat zijn eigen optreden elders in het evangelie van Lucas samen als: 'blinden zien en kreupelen lopen, melaatsen worden rein en doven horen, doden staan op en aan armen wordt de goede boodschap verkondigd' (Lc. 7,22): dat getuigt er niet bepaald van dat hij geen waarde zou hechten aan mensen en het niet van belang zou vinden wat hen overkomt. Maar wat wij moeten 'verfoeien' van hem – waar we ons van moeten afkeren en wat we met de nodige opluchting achter ons moeten laten – is ons gebondenheid aan wat wij ten onrechte aan andere mensen uit onze omgeving ontleen. Status bijvoorbeeld, of bijzondere bescherming. Rijkdom of een

zelfbeeld dat ons boven anderen verheft. Het zou ons er maatschappelijk gesproken minder om moeten gaan om voor ons en de onzen onze levensstandaard vast te houden en elkaar proberen te dwingen optimaal aan dit doel bij te dragen. Wij zouden gericht moeten zijn op het scheppen van mogelijkheden tot waarachtige verbinding, op elkaar zien en zo op zelf gezien worden, op het behandelen van de mensen om ons heen als het beeld van God, dat zij blijken te zijn als we met de blik van God naar ze proberen te kijken. Het gaat er niet om wie toevallig familie van ons is, wie wij als de onze herkennen, wie ons rijker of machtiger zouden kunnen maken. We worden opgeroepen ons toe te vertrouwen aan de logica van de liefde: van liefde geven en liefde ontvangen, zonder aanzien des persoons. Dat geneest ons van onze gerichtheid op onszelf, onze angst tevergeefs te leven, onze blindheid voor wat ons gegeven is en telkens opnieuw gegeven wordt, niet zelden via mensen waarvan wij dit het minst verwachten.

Opdat het ons beter gaat moeten we loslaten wat ons vasthoudt teneinde te ontdekken wat onze werkelijke situatie is en de krachten te vinden die ons waarachtig vooruit helpen. Daar slaan die vergelijkingen op die Jezus in het evangelie van vandaag gebruikt met het bouwen van een toren en het ten oorlog trekken. Je kunt wel, net als ooit de bewoners van Babel, een toren willen bouwen die tot in de hemel reikt, om te laten zien hoe machtig en belangrijk je bent, maar het zal blijken dat het je vermogen ver te boven gaat. En dan maak je je belachelijk. Je kunt wel proberen vast te houden aan alles waarvan je denkt dat het jou en de jouwen tot voordeel strekt en je kunt wel proberen met dit doel voor ogen de wereld te veroveren, maar je zult zijn als die koning die met tienduizend soldaten blijkt te staan tegenover een tegenstander met twintigduizend. Als je afstand doet van je bezit, de gedachte loslaat dat je weet wie je bent en weet wat goed voor je is en de wil daar koste wat kost aan vast te houden, dan zal je ontdekken wat je werkelijk geroepen bent te zijn.

3.

U weet het, president Obama wil een einde maken aan het geweld in Syrië en wie zal daar – met alles slachtoffers die al gevallen zijn en waarschijnlijk verder zullen vallen – wie zou daar tegen zijn. : Maar de vraag is of het voorgestelde militair optreden door Amerika dat dichterbij brengt. Of zal dat juist tot gevolg hebben dat er een nieuwe spiraal van geweld wordt ingezet? Moeten wij, voor zover wij er invloed op hebben, moeten wij, zoals de koning in de vergelijking van Jezus, oorlog voeren, of moeten wij juist vrede sluiten met het oog op de mogelijkheid een nieuwe toekomst op te bouwen?

Bij het zoeken van een antwoord op dergelijke moeilijke vragen doen we er goed aan, zegt het boek Wijsheid, te luisteren naar Gods wijsheid die in ons wordt gelegd. Ons mensen is het gegeven inzicht te hebben in de krachten die ons leven bepalen, te doorzien welke mechanismes ons leven haar vorm geven en te beoordelen wat goed is en wat niet. Wat leven bevordert is in lijn met Gods bedoelingen, want God is een God van leven. Wat gevangenschap doorbreekt is in lijn met Gods bedoelingen, want God is een bevrijder. Wat nieuwe gemeenschap schept is in lijn met Gods bedoelingen, want God is liefde. Hoe ingewikkeld het ook is, wij staan bij het beoordelen van de situatie niet met lege handen. We hebben het gehoord: God leert ons mensen wat hem aangenaam is, en wij worden gered door zijn wijsheid (vgl. Wijsheid 9,18).

Vorige week was ik in het Midden-Oosten en heb daar een eindeloze reeks verhalen gehoord van mensen uit Eritrea die de meest afschuwelijke dingen hebben doorstaan. Ze zijn ontvoerd en werden gemarteld, ze hebben familieleden verloren of hebben familieleden die nog altijd gevangen zitten en gemarteld worden en voor wie zij geld bij elkaar proberen te krijgen om ze vrij te kopen: tussen de 35 en 50.000 dollar voor een mensenleven. Maar hoe indrukwekkend afschuwelijk hun verhalen ook waren – en ze waren echt heel afschuwelijk – het sprak niet bepaald vanzelf dat zij in hun ellende werden gezien, hun jammerklachten gehoord, hun lijden gekend (vgl. Exodus 3,7). Iedereen die ze hoort weet wel dat zij of hij niet onverschillig kan blijven voor hun verhalen, maar er blijken altijd legio redenen om te zeggen dat deze mensen en hun lot mijn verantwoordelijkheid niet zijn. Zoals paus Franciscus zei toen hij op 8 juli een bezoek bracht aan het Italiaanse eiland Lampedusa, waar vluchtelingen die uit Noord-Afrika naar Europa probeerden te komen worden

vastgehouden, voor zover ze niet verdrongen of teruggestuurd zijn, is het misschien wel de grootste aanklacht tegen onze wereld dat er zo weinig gehuild wordt om het lot van deze mensen. Adam, Eva – mens, waar ben je?!

Maar God leert ons mensen wat hem aangenaam is, en wij worden gered door zijn wijsheid! Steeds blijkt deze wijsheid bij individuen en groepen door te breken. Steeds weer zijn er onder ons die zich niet door regels, ideologische chantage of aanspraak op loyaliteit laten tegenhouden om hulp te geven, steun te bieden, en vooral om te geven wat meer dan wat dan ook nodig is: geraaktheid, betrokkenheid. Ook dat heb ik gezien: mensen die zien wat echt belangrijk is. die niet vasthouden aan wat met ons tot stof zal vergaan: vooroordelen, onrechtvaardige regels, ideeën over wat wellicht gevaarlijk zou kunnen zijn of door anderen als een *affront* wordt ervaren. Mensen die inzetten op wat in God eeuwig is: de liefde die in zijn schijnbare zwakte de echte dragende kracht van het leven is.

4.

Wie naar Jezus toe wil komen, moet zich laten leiden door deze liefde. Deze liefde voert door de *dood* heen – de echte dood, de pijnlijke dood, de eenzame en godverlaten dood – maar deze liefde voert door de dood *heen*. Daar is het ware leven. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman